

Валентин Иванов

Думи под вълните

Покрит с цветя
бих искал сега да умра
в тоя сън на двама ни.

Естуджин

В библиотеката на Софийския Университет понятието време е относително. Човек е заобиколен с ръкописи, които не си помнят годините. Докато ги разлиствам, често изпитвам усещане, че съм някъде извън нормалните представи за дни и години. И дори за векове, защото половината от папирусите тук датират от Симеоново време, или най-малко от разцвета на Втората Империя. Естествено, обикновените студенти като мен не работят с оригинали – макар че те са само зад една стена, в съседното хранилище. Всичката книжнина, натрупана на масата пред мен, се състои от копия. Наистина, много точни копия, толкова съвършени, че дори и аз, който съм се ровил из тях почти непрекъснато през последните четири години от моята докторантурата, понякога забравям това и си представям как Симеон се е взирал в същите едри букви и е прокарвал пръст по редовете. Хм, това с пръста май е пресилено, все пак той е бил образован човек и едва ли е сричал.

Времето е относително и защото когато човек се унесе в четене, независимо дали има пред себе си оригинал или копие, часовете отлитат неусетно. Часовникът прозвънява на китката ми – закъснявам. Иванка сигурно ме чака долу и нервно форсира моторетката си. Охраната на тая сграда е такава, че дори и дъщерята на първия заместник министър-председател не може да влезе тук без придружител, а по тая късна доба дори и с придружител няма да я пуснат. Парадоксите на българската параноя – чуждестранният докторант е по-свободен от чедото на местния елит.

Зарязвам свитъка и тичешком се спускам по стълбите. И без това от него не се разбира кой знае какво – тоя книжовник май е наблягал повече на медовата ракия, отколкото на писането: звезди падът от небесата, горят огньове. Прилича на комета или на метеорит. Нашите хроники също са пълни с такива неща. Защо не и българските. Нали Ани си няма работа. Прищевки. Те всички шефки са така. И тук, в България, е също като у дома. Всичко е въпрос на прищевки. Само че тук могат да си ги задоволяват по-лесно, поне от Симеоновия век насам, – точно когато някой си анонимен сътворител е писал тоя загадъчен ръкопис. Като се

замисли човек, целта на повечето книжовници май е била чисто и просто да се подиграят с бъдещите докторанти. И в наше време е същото – кой ли чете научните списания – само разни нещастници като мен, които бързат да си свършат докторантурата, въпреки прищевките на техните си Анита.

Утре ще трябва да проверя в катедрата по астрономия, там сигурно ще знаят. Можеше и по Мрежата да потърся нещо и докато свърши седянката, сигурно щях да имам резултат. Но, както показва вчерашния ми опит, на една седянка може да се случи какво ли не. Как казваха българите – защо да отлагаме днешната работа за утре, като можем да я свършим вдруги ден.

Иванка сигурно съвсем се е изнервила вече. Слизам по стълбите тичешком. Моторетката тихичко мърка между краката ѝ. Хубави, стройни крака. И хубава моторетка, чисто нов Иж, сигурно е още в гаранция. Представям си как се е изтъркалял най-много преди месец-два от она завод в... някъде из източните провинции, все забравям къде ги правеха. Виж, ако беше исторически факт, сигурно щях да го запомня. Даже понякога си измислям мнемонични правила, свързани с историята, особено когато трябва да запомням телефонни номера. Обаче за Ваниния номер не ми трябва правило, въпреки че се познаваме само от два дни. Лицето ѝ е мрачно, дори на фона на вечерното Софийски небе. За целувка и дума не може да става. Жалко.

– Упражнявай се с бягането, че току-виж работата ти избягала. Или пък нещо друго – казва ми момичето.

– Аз има особено дълги крайници...

Тя ме награждава със скептична усмивка:

– Имаш ти, имаш...

Ако има и още нещо след това, моторетката го заглушава. А с папируса ще се занимавам утре. И защо ли да се занимавам изобщо. Възсядам задната седалка, слагам чантата си помежду ни и прегръщам Иванка през кръста. Тя си носи каската на лакътя, нанизана като огромна халка. Дългите ѝ черни коси се развяват в лицето ми, но аз не се оплаквам. Трудно ми е да повярвам, че това е същото момиче, с което само преди два дни си четохме един на друг поезия до зори. Башо, Ясенов и Иж, какво съчетание.

– Знаеш ли, че до сега съм возила само двама души така? – пита момичето, докато уверено криволичи през натовареното движение на софийските улици.

– Поласкан съм.

– Единият е приятелят ми и той, разбира се, ме държи тука – и тя ми показва къде, – а другият беше една приятелка, която е лесбийка.

– Каква чест – възкликвам и я прегръщам още по-здраво, тъй като приближава остър завой.

Но още преди да стигнем до завоя, зад нас се раздава бучене, нещо проблясва в небето и се сгромолясва по посока на центъра на града, където е катедралата Света Неделя. Седянката, на която отиваме, ще бъде в някаква вила, в подножието на Витоша, така че Иванка почти трябва да положи мотора на една страна, за да направим обратен завой. Светлините около храма имат по-червен оттенък от обикновено и тънат в дим. В един момент се вираме нататък и покорното ръмжене на мотора под нас е единственият звук в цялата вселена, а в следващия отново се завъртаме на място и политаме напред. Срещу нас вият сирени. През останалата част на пътя мълчим.

В първата есенна сутрин
поглеждам огледалото
и виждам лицето на баща си.

Кижо Мураками

Какво ли значи да се изправиш пред лицето на разгневен бог? Стотникът не можеше да си отговори, но византийците отвъд реката със сигурност знаеха добре. Може би си струва да спре огъня, да отскочи до другия бряг с броневика и да ги попита, помисли той. И после ще запише отговора на изсушена говежда кожа с мастилото от варена кора на персийски орех. За историята. Ако не побърза, скоро няма да остане нито един византиец за питане.

– Разказахме им играта, гус'ин стотник! – Ухили се доволно десетникът на разчета, хлапак от столицата, или най-много от покрайнините, ако се съди по диалекта. Впрочем и без да се вслушва в завалените му гласни, стотникът знаеше, че момчето е трето поколение столичанин, напълно съответстващ на психофизиологичния профил на операцията. С малка допълнителна склонност към излишни разговори.

– Да, разказахме им я, десетник.

– Сигурно си мислят, че иде краят на света, гус'ин стотник! Сигурно се молят за прошка.

Стотникът се зачуди дали това плямпало случайно се сети за бог и

прошка, или все пак тая психофизиологична измишльотина работи. Не, ако работеше, никой с поне малко здрав разум не би включил такъв дърдорко в групата. Психофизиологичният профил да върви по дяволите, заедно с всички комплексни тестове за поведение, за съвместимост и за какво ли още не. Стотникът си даде сметка, че си няма представка как ще реагират десетникът и останалите бойци след два дни, когато планираното време за операцията изтече и трябва да взривят оръдията и счупят затворите.

Снарядите продължиха да разравят отвъдния бряг. Все пак тук беше несравнимо по-добре, отколкото в окопите по западния бряг на Канкун.

Завръщане –
толкова много пътища
през пролетната трева.

Йоса Буссон

Вече почти излизаме от града, когато Иванка спира рязко на банкета.

– Маска! Забравих да ти кажа, че седянката ще е с маски!

Няколко минути по-късно спираме пред малко магазинче на ъгъла на Княз Антон от Моравия и Княз Константин от Силезия. Докато вади чантата от малкото пространство помежду ни, Иванка ме поглежда изненадано, сякаш е очаквала нещо друго.

– Разочарована ли си?

Тя само ми се усмихва, с усмивката си за спиране на разярени тигри.

Както подобава на именитото място, новият ми костюм е на благородник, само че от двора на Крал Шарл от Франция. В добавка си купувам и черна маска, която покрива по-голямата част от лицето ми.

– Сега ти знаеш как ще изглеждам аз, а аз не знам как ще изглеждаш ти – казвам на Иванка. – Не е честно.

– Не се бой, няма да се загубим.

Намираме мястото много лесно – дива българска естрада се разнася из целия квартал. Още преди да се доближим, Иванка ме хваща за ръката.

– По-добре засега да не казваме за това... което видяхме в града.

Вдигам безмълвно рамене – сръбски националисти, критска мафия, еврейски терористи – местните табута отдавна са ми известни и спазването им далече не е най-високата цена, която съм съгласен да платя за една докторантура в България.

Вилата е голяма, построена в римски стил. На поляната пред нея са спрени всякакви коли, от мощни открити жребци, местно производство, до мижави таратайки, евтин внос от Чунг Куо. Иванка добре познава мястото и ме повежда напред. Пресичаме дневната, от където извира каффонията, и се насочваме към задния двор. Тук музиката се чува по-слабо, наистина съвсем малко по-слабо, но с повече викане и въображение, може дори да се разговаря. Къде на китеници, къде направо на пода, са насядали двайсетина човека. Главно студенти. Повечето от момчетата са в напреднал стадий на напиване, а момичетата – на разнежване. Няма вятър и въздухът е пропит с аромат на цигарен дим, пот и коноп. Любав, вино и народна, малко им трябва на българите...

– ...страх и несигурност – обяснява братът – колега на колежка, която изглежда почти толкова добре, колкото и Иванка. Само дето ѝ липсват няколкото искри интелигентност в очите. Това е цялата разлика. Нищо чудно, че в тия несигурни времена апокалипсисът се ползва с успех сред жените. Колегата следва традиционния подход – гробовен глас, малко сарказъм, подхвърлен между другото цитат от гръцки философ, и момичето вижда в теб интригуващ мъдрец. Разбира се, не всяко момиче, но Университетът на Републиката е пълен с достатъчно от дъщерите на най-снобската част от софийския елит и шансовете да те поправят, защото си приписал думите на Вергилий на Аристотел или обратно, са нищожни.

Сядаме около ниска софра, наоколо се лее ледено студено шуменско пиво, а Иванка е опряла бедро до крака ми. Докато се наместваме, разговорът предсказуемо се насочва към още по-мрачни теми...

– Смъртта е като прекрасна дама на неопределена възраст – продължава същият братът колега, – с която мога да флиртувам. Не че в живота си съм правил много безразсъдни неща – следва нехайно махване с ръка, – но знам, че където и да ида, каквото и да правя, тя е някъде наблизо и по свой си начин флиртува с мен.

– Аналогията ти е прекалено сексуално обоснована и свързана с типичните социални роли, приписвани на двата пола – отбелязва приятелката му. Нищо чудно, че му е приятелка. – Я си помисли, не замествах ли някоя реална жена, която те е отхвърлила, с въображаема, като и приписвах трагични...

– Преди десет години бих се съгласил – отговаря младежът, – но след две сексуални революции и една суфражистска контрареволюция, всеки може да флиртува с когото си поиска. Пък и преди десет години не бихме водили тоя разговор.

Намигам на Иванка, тя ми отвръща, а брадатият продължава:

– Карам кола – тя е на съседната седалка, вървя по улицата – тя ме подминава на отсрещния тротоар. Като всеки флирт и тоя си има приятните моменти. Най-опияняващият е точно мигът преди разминаването, когато нищо не е ясно и не зная дали ще ме има след още една, не само след още половин крачка! Колкото и да ми се иска да се разминем и всеки да продължи по пътя си, знам, че мога да спра и да се заприказвам с нея. Разбира се, спирането в някакъв бъдещ момент е неизбежно, но точно тогава е само мое решение и единствено аз мога да...

– Типично подсъзнателно желание да се преродиш в нещо различно – намесвам се аз. – Кармата...

– Прераждането – сбръчква вежди моят събеседник – е вашето удобно извинение да се отложи днешната работа за утре.

Не мога да оставя без отговор това, макар да не съм практикуващ будист. Започвайки от смисъла на прераждането и на живота въобще, някак неусетно прескачаме към невероятната победа на цар Симеон над византийците. С българите преходът към историята се случва по-естествено и незабележимо, отколкото да речем с инките, или със зулусите. Изглежда, не само малките нации имат велика история, но и големите.

Домакинята слага край на дискусията ни, като гаси лампите. Тая част от церемонията винаги ме заварва неподготвен и трябва да се преоблека в новия си костюм пипнешком.

Никой не знае точно кога и как балът с маски е навлязъл в българската културна традиция. Може би след завладяването на западните провинции, където някога се е простирала Франция, българите са приели част от техните обичаи. Обаче в този момент трансфузията на културни явления изобщо не ме интересува. Вместо да си задавам въпроси, следвам примера на скучаещата българска аристокрация и просто се наслаждавам на традициите, независимо от произхода им. Баловете с маски не винаги са били просто за забава. В средата на 17 век, когато са станали особено популярни, това е било място за приготвяне на убийства и революции. Дори народното събрание обсебва по-голямата част от властта на царя точно в резултат на заговор, започнат на един парламентарен бал с маски. В наши дни за повечето от българите, особено по-младите, маските са само инструмент за по-разнообразна любов. Да

живее упадъка на нравите!

Зелена жабо,
Твоето блестящо тяло
също ли е боядисано току що?

Риуносукэ Акутагава

Нито един даскал не спи добре и Ани не беше изключение. Зноят над София не помагаше, а съскането на охладителя само я раздразни допълнително и тя ядно го изключи. Намери цигарите в тъмното и се измъкна по нощница на чардака. Разправи в Университета, разправи в къщи. Изведнъж усети колко е уморена. Точно в тоя миг нещо опашато като комета от детска рисунка пресече небето. Ани стисна цигарата между устните и се опита да си припомни откъде ѝ е позната тая картинка. Снимка от стар вестник – напоследък терористите ставаха все по-нагли... Или все пак е от някъде другаде?

Почти веднага се чу вой на сирени.

Пролетно море.
Вълните идват и си отиват.
Идват и си отиват.

Йоса Буссон

Българите са придобили уменията да се преобличат на тъмно в резултат на естествен отбор. Уви, моите предци не са минали през същата мущовка, и когато лампите светват отново, аз взе още се мъча да намеря ръкавите на костюма си. Перуката ми се търкаля някъде на пода, а вместо лицето, маската покрива лявото ми ухо. Заслепен от ярката светлина, не мога да видя добре на кого принадлежи ръката в сатенена ръкавица, която ми подава перуката и ми помага да поправа маската.

– Благодаря!

– Моля.

Гласът е дълбок, с прелъстителна женственост. И звучи познато. Иванка.

– Нещо за пиене?

Тя кима и аз се отправям към барчето, но преди това внимателно запомням костюма ѝ. Нищо особено, само си е сложила голяма шапка с воал, франкски стил, от преди тридесетина години. Къде ли го беше скрила това чудо, вижда ми се прекалено голямо за мъничката и раничка.

Не успявам да се начудя и вече съм се върнал, с две огромни чаши сливовак с лед. Иванка ме хваща свойски под ръка и ме насочва към чардака. Той е обърнат към Витоша и къщата ни закрива от светлините на града. Звездите сякаш са по-ярки и дали заради това, или заради влажните пръсти, които леко са се отпуснали на моята ръка, стиховете сами се отлепват от устните ми, а после и от тези на Иванка. Гласът ѝ става още по-дълбок и зоващ от когато и да било. Нисък и гърлен, той става все по-неуловим. За да не пропусна дума от това, което тя казва, постепенно се приближавам към нея, докато няма как да се приближа повече.

И тогава Иванка неочаквано се разридава.

– Какво? – Посягам към джобовете си за кърпа. – Какво става? Извинявай...

Иванка продължава да ридеа, франкската ѝ шапка се свлича и на лунната светлина проблясват бели коси.

– Ти извинявай – личи си, че жената пред мен трябва да положи гигантско усилие на волята, за да се съвземе. – Ти извинявай...

– Иванка?!

– Да. Всъщност не. Твоята Иванка спи в съседната стая. Всичко е много сложно...

– А ти коя си?

– Иванка. Само че не същата... и в същото време същата.

Изглежда тъмнината не ѝ пречи да види колко съм объркан.

– Аз съм същата Иванка, но от петнадесет години в бъдещето.

И после ми разказва най-невероятната история, която някога съм чувал. Според нея Симеон е превзел Цариград с две мотострелкови десетъка, изпратени от бъдещето. Не само от неговото бъдеще, но и от моето – след три месеца от завчера. Но това не е всичко, продължава Иванка. Пожарът в центъра на града е започнал от устройството за пътуване назад във времето, което по инерция се връща натам, откъдето е тръгнало.

– Но нали е тръгнало от три месеца в моето бъдеще?

– Вярно – сребърните коси отново се люшват. – Обаче ентропията работи и при пътуване във времето. Да пратиш нещо в миналото е все

едно като да разлюлееш люлка. И после ако не продължаваш да я побутваш, няма да се издигне до същата височина, а ще се люлее известно време и постепенно ще спре. Същото е и с устройството за пътуване във времето, само че него не можеш да го побутваш. Затова то се върна сега, а не след три месеца.

– А ти, ти също ли няма да се върнеш в твоето време?

– Не – горчиво се усмихва Иванка, – аз изобщо няма да се върна. Същност не знам точно какво ще стане, след като... ако променя историята. Разбираш ли, някой в далечното бъдеще на тая страна е изпратил в миналото това устройство, за да помогне на Симеон. Тоя пръв опит е успял и историята се е променила, обаче устройството се е върнало в бъдеще, в което никой не е знаел за него, в бъдеще, в което то не е било изпратено в миналото, за да го промени. И ако не бъде изпратено отново, Симеон няма да победи и всичко това – тя размахва неопределено ръка – няма да го има.

– И ти трябва да направиш това?

– Не, разбира се. Точно обратното – да го предотвратя. Кой знае колко пъти вече устройството е пътувало до миналото и се е връщало? Поне два пъти, а може да са десет, или милион. Светът е преживял достатъчно Велики Българи. В последното издание след три месеца ще сме на косъм да започнем война с Ацтеките. Преди да тръгна, нашият умник Тошо – тя посочва с палец към тавана – изпрати ракети на Канкун и островът беше блокиран от индианците. Моето връщане си беше чиста авантюра – използвахме един разсеян лъч от тласкащата машина. Стигна само за да мога да дойда до тук, не повече. Енергията беше малко.

До този момент не вярвам точно така, както не се вярва на магия. Може ли един всемогъщ магьосник да създаде непробиваем камък и всепробиваща стрела? Обаче ако същият този магьосник може да създава всепробиващи стрели само в понеделник, сряда и петък, а непробиваеми камъни – в останалите дни от седмицата, човек неволно се замисля.

– И защо ми казваш всичко това?

Застояла вода.
Скок на жаба.
Цоп.

Матсуо Башо

Това, че съм идвал толкова често в библиотеката по малките часове сега работи за мен. Пазачите само ме поглеждат мълчаливо и продължават да щракат с неизменната си табла. Пътъом спирам пред моята работна маса и взимам ръкописа с описанието на взрива. Хранилището е на едно махване с магнитната карта и оригиналът е в ръцете ми. Папирусът се запалва с тих пукот. Точно пред ръба на огънчето, само за миг, топлината проявява скритите схеми на устройството за връщане във времето. В следващия миг обаче огънчето ги поглъща. Само да не се включи противопожарната инсталация...

Утре Ани ще се сети за ръкописа на тоя незнаен български книжовник от двора на Симеон, ще го намери и ще се убеди, че той описва точно тазвечершния пожар. Вдруги ден тя ще го спомене пред любовника си, който по съвместителство я разработва за тайната полиция. Още три дни по-късно докладът му ще стигне до неговия началник, той ще го изпрати по-нагоре и след две седмици оригиналът ще попадне в полицейската лаборатория, където ще прочетат тайнописното послание на оня стотник, изпратен в миналото. По същото време един докторант от Сипанго ще загине при автомобилна катастрофа, а след близо три месеца ще извадят стотника от пъкъла на Канкунската криза, и ще го пратят с две десетини да разбие византийските войски пред стените на Константинопол. Но малко по-рано дъщерята на новия министър-председател ще изкопчи истината за всичко това от баща си. И тутакси ще пометне. Ще ѝ отнеме почти петнадесет години, за да се добере до устройството за пътуване във времето...

Папирусът започва да гори пръстите ми и го хвърлям на пода. Пред очите ми причернява, навярно от дима. И настава нощ. За миг знам, че съм в хранилището на Софийската библиотека и в същото време – в моя роден град, където слънцето изгрява от запад иззад огромна облачна гъба...

Пролетно море.
Нечии следи –
думи под вълните.

КРАЙ

© Валентин Иванов

Источник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/886>]